

уларнинг малакасини ошириш бир неча босқичларни ўз ичига олади, масалан, АҚШда - 4 босқич.

Биринчи босқич (40 соат) - ўқитувчини ўзини тайёрлаш қуйидагиларни ўз ичига олади: катталарни ўқитишда принципларни ўрганиш; шахсни тарбиялаш фалсафаси; ўқитиш назарияси; ижодий фикрлаш хусусиятлар.

Иккинчи босқич (6 ой) – ўқув курсларини ишлаб чиқувчилар учун; ўқув курсларининг ўзига хос хусусиятлари ва уларни ўқитиш методикаси; педагогнинг профессионал компетенцияси; ўқув жараёнини баҳолаш методикаси.

Биринчи ва иккинчи босқич дастурларини муваффақиятли тамомлаганлар АҚШ куриқликдаги кўшинлар штаб-командирлик колледжидида таълим бериш ҳуқиқини беради

Учинчи босқич (1 йилгача) – ўқув дастурларини ўзгартиришларни бошқариш. Бу босқич дарсликлар, қўлланмалар ва ўқув материаллари муҳаррирлари ҳамда муаллифлари учун мажбурийдир.

Тайёргарликнинг тўртинчи босқичи(1 йилгача) - малака ошириш. Ўқув курси – ўқув муассасаларининг бўлажак ва амалдаги раҳбарлари учун, ушбу ўқув курсини ташкил этиш ва бошқариш учун ҳарбий ва

фуқаролик муассасалари ҳамда мудофаа вазирлигининг етакчи мутахассислари жалб этилади.

Хорижий давлат таълим муассасалари ўқитувчиларнинг сифатли касбий тайёргарлик ҳамда ўз-ўзини тарбиялаш учун ўқув юкмаси камайтирилиб уларга қулай шароитлар яратиб берилди. Ўқитишнинг муваффақиятли педагогик фаолияти машғулотларнинг оптимал сони билан маъқулланади.

Хулоса қилиб айтганда ҳарбий педагогларни тайёрлашга қўйилган талаблар асосида соҳага педагог кадрларни тайёрлашни сифат жиҳатдан юксалтириш лозим. Бунда, олий ҳарбий таълим муассасаларида педагогик жараёнларни ташкил этиш ва бошқариш тизимини мазмун жиҳатдан бойитишда ривожланган хорижий мамлакатлар андоза олишни талаб қилмоқда. Чунки, бугунги кунда ҳарбий таълим тизимида яратилаётган имкониятлардан самарали фойдалана оладиган, ўзига ва ўз фаолиятига нисбатан талабчан, ҳарбий касбий билимларни чуқур егаллаган, ўз устида мунтазам ишлайдиган, замонавий билимларни қўллаш қобилиятига эга, креатив фикрлайдиган, касбига содиқ, маҳоратли ҳарбий педагогларга эҳтиёж янада кучаймоқда.

Адабиётлар

1. Президент Шавкат Мирзиёев раислигида мамлакатимизда таълим-тарбия тизимини такомиллаштириш, илм-фан соҳаси ривожини жадаллаштириш масалалари муҳокамаси бўйича 2020 йилда ўтказилган видеоселектор йиғилишидаги <https://Mirziyo.uz/>. Мурожаат санаси - 07.12.2022.

2. Хасанбаев Х.Х. Мудофаа соҳасида ҳарбий педагог кадрлар тайёрлаш тизимини такомиллаштириш омиллари: автореф. дис. д-ра филос. пед. наук (PhD) : 13.00.01 / Х.Х. Хасанбаев; -Ч., 2023. – 42 с.

3. Музыкантов А.Н. Зарубежный опыт формирования педагогической готовности военнослужащих / А.Н. Музыкантов // Международная научно-практическая конференция. – Санкт-Петербург., 2021. – №3. – С. 241.

4. Дудолатов, А.А. Педагогический анализ подготовки преподавателей зарубежных военно-учебных заведений / А.А. Дудолатов // Вестник военного образования. – М., 2020. – №3. – С. 64-66.

5. Хусанов Р.Б. Ҳарбий таълим муассасаларида кадрларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш / Ҳарбий фанларни ўқитиш самардорлиги ошириш: муаммо ва ечимлар мавзусидаги ўқув-методик конференция 26.11.2023., Т.-369 б.

РЕЗЮМЕ. Ушбу мақолада ривожланган хорижий мамлакатларда ҳарбий таълим тизимидаги муҳим хусусиятлари, олий ҳарбий ўқув юртлиги ўқитувчиларига қўйиладиган асосий талаблар ҳамда профессор-ўқитувчиларнинг тайёрлаш ва малакасини ошириш босқичлари баён этилган.

РЕЗЮМЕ. В данной статье описаны важные особенности системы военного образования в развитых зарубежных странах, основные требования к преподавателям высших военных учебных заведений, этапы подготовки и повышения квалификации профессорско-преподавательского состава.

SUMMARY. This article describes the important features of the military education system in developed foreign countries, the main requirements for teachers of higher military educational institutions, and the stages of training and professional development of professors.

ЭЛЕКТРОН ТАЪЛИМ РЕСУРСЛАРИ ВОСИТАСИДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ КАСБИЙ ФАОЛИЯТГА ЙЎНАЛТИРИБ ЎҚИТИШНИНГ ДИДАКТИК ИМКОНИЯТЛАРИ

М.Х.Алламбергенова – педагогика фанлари номзоди, доцент

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: электрон ресурслар, ахборот технологиялар, касбий фаолият, электрон қўлланмалар, видео дарслар, дидактик воситалар.

Ключевые слова: электронные ресурсы, информационные технологии, профессиональная деятельность, электронные пособия, видеоуроки, дидактические средства.

Key words: electronic resources, information technology, professional activities, electronic aids, video lessons, didactic tools.

Замонавий ахборот технологияларининг таълим жараёнида қўлланилиши мавжуд бўлган кўпгина тушунчаларни ҳам мазмунан, ҳам моҳиятан қайта кўриб чиқишни таққоза этади.

Таълим жараёни дейилганда ўқитувчи ва талаба ўзаро муносабатидаги ахборот жараён кўз олдимизга келади. Эндиликда ушбу жараён электрон таълим ресурслари, интерактив ўқув мажмуалар, видео ва аудио ёзувлар, компьютер дастурлари, телевизион ва ижтимоий тармоқлар орқали он-лайн ўқув курслари билан уйғунлашиб бормоқда. Бу жараёнда ўқитиш талабанинг кўпроқ ички имкониятлари, интеллектуал потенциаллари, ахборотни қабул қилиш ва ўзлаштириш хусусиятларига бевосита боғлиқ.

Замонавий ахборот-коммуникация технологияларини миллий иқтисодиётимизнинг барча тармоқ ва соҳаларига кенг ва жадал қилиб бориши

ахборотлашган жамиятни шакллантиришга замин яратмоқда. «Ахборотлашган иқтисодиёт», «Электрон ҳукумат», «Электрон бошқарув», «Масофавий таълим», «Очиқ таълим», «Электрон таълим» каби тушунчалар ҳаётимизга кенг кириб келди.

Таълим жараёнини ахборотлаштириш масалалари билан қўллаб олимлар (психологлар, файласуфлар, педагоглар) шуғулланишган: Абдеев Р. Ф., Аванесов В. С., Гершунский Б. С., Тализина Н. Ф., Роберт И. В., Ракитов А. И. ва бошқалар. И. В. Роберт АКТ қўлланилишда қуйидаги педагогик мақсадларни кўрсатиб ўтган: таълим олувчининг шахсий ривожланиши, уни замонавий ахборотлашган жамиятнинг оммавий коммуникация ва глобаллашуви шароитида комфорт иш фаолиятига тайёрлаш; ахборотлаштириш, глобаллашув ва оммавий коммуникациялар шароитида ижтимоий буюртмани

ишлаб чиқиш; узлуксиз таълим тизимида ўқув жараёнининг барча босқичларини интенсификациялаш.

А.В.Соловов жамиятнинг таълимда АКТга бўлган муносабатларини ўзгартирувчи муҳим факторларни таъкидлаб ўтган: қўлланилаётган технологияларнинг адекватлиги; тушунарлилик; ўзаро муносабатлардаги акцентларнинг ўзгариши; индустриаллаштириш (ихтисосликни киритиш имконияти ва таълим жараёнида меҳнатни тақсимланиши); ҳар хил таълим процедураларини унификациялаш ва стандартлаштириш; миллий таълим тизимларини интеграция қилиш; таълим муассасаларини виртуаллаштириш; сифатни ошириш; иқтисодий самарадорлик; билимни товарга айлантириш; таълим соҳасида бозор муносабатларини ривожлантириш; инсоният катта қисмининг ривожланишида қалокликни енгиб ўтиш.

Хорижий мамлакатларда, жумладан Америка Қўшма Штатлари(АҚШ), Англия, Испания, Франция, Россия, Туркия, Япония, Жанубий Корея каби мамлакатларда таълим муассасалари учун электрон таълим ресурслари – электрон қўлланмалар, электрон дарсликлар, педагогик дастурий воситалар, интерактив ўқув мажмуалар яратиш ва улардан таълим муассасаларида фойдаланишга доир туркум илмий тадқиқотлар олиб борилган.

Фан ва техника соҳасидаги янгиликларни ўқув дастурлари мазмунига тез сингдириб бориш ва бу орқали ўқувчиларда замонавий билимларни шакллантириш замонавий таълимнинг муҳим омилларидан ҳисобланади. Бу ўз навбатида таълим сифатини ошириш учун электрон таълим ресурсларининг замонавий шакллари яратиш ва улардан таълимда фойдаланиш кўплаб фундаментал тушунчаларни нисбатан енгиб, чуқур ва мустақкам шакллантириш учун қулай шароит яратади.

«Ресурс» ибораси ҳозирги вақтда жуда кенг маънода ишлатилади. «Таълим ресурси» деганда эса ўқув жараёни давомида билим олишда фойдаланиладиган турли хил кўриниш ва шакллардаги ўқув материаллари манбаси тушунилади. Бошқача айтганда, таълим ресурси - ўқув жараёнида фойдаланиладиган ахборотларнинг электронлашган яъни компьютер ёрдамида махсус дастурий таъминот ёрдамида яратилган ўқув воситаси сифатида қараш мақсадга мувофиқ.

Мустақил давлатимиз ўзининг келажаги бўлган ёшлар орасидан замон талаблари даражасида билимга эга бўлган юқори малакали ва ҳар томонлама етук кадрларни кутмоқда. Биз олий таълим педагоглари талабаларда касбий кўникма ва малакаларини шакллантиришда миллий электрон таълим ресурслари базасини шакллантириш зарур. Чунки, амалий иш фаолиятида кенг фойдалана оладиган етук мутахассислар ҳамма вақт мамлакатимиз қудратини мустақкамлашга қаратилган барча иқтисодий ва рақамлашган соҳалар учун ҳамиша зарур.

Узлуксиз таълим тизимини бошқариш ва педагог кадрларнинг таълим сифатини ошириш бўйича миллий электрон таълим ресурслар базасини яратишни ва унинг асосида таълимга ахборот технологияларини жадал татбиқ этиш, қолаверса профессор-ўқитувчилардан дарс жараёнида ўзига хос янгича услубни қўллашни, касб маҳоратини доимий такомиллаштириб боришини талаб этади. Шу маънода ҳар бир раҳбар ходим ва профессор-ўқитувчилар ўзининг фаолиятида ахборот технологиялардан самарали фойдаланиб уни ўқув жараёнида татбиқ эта билмоғи, дидактик ўқитиш воситаларидан, жумладан электрон таълим ресурси имкониятларидан

фойдаланишни билиши, уларни таълим жараёни сифатини оширишда фаол қўллаш олиши керак. Чунки таълим жараёни сифати замонавий ахборот-коммуникация технологияларининг жадал суръатда амалиётга жорий этилиши билан боғлиқ бўлмоқда.

Таълим олувчилар учун касбий билим ва малакаларини электрон ахборот ресурслари ёрдамида шакллантириш учун зарур шароитларни яратиш таълим мазмунини такомиллаштиришнинг муҳим шартларидан бири саналади.

Замонавий электрон ресурслар ва ўқиш, мустақил таълим олиш ва олинган билимларни текшириш учун махсус дастурлар биргаликда «Электрон таълим ресурслари» деб аталади. Электрон таълим ресурси иборасига бирқанча таърифлар берилган бўлиб улар:

Электрон таълим ресурслари(ЭТР) деганда, фойдаланувчи, яъни ўқувчининг шахсий хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда автоматик ростилаш имконини берувчи, эгалланган билимни автоматик назорат қилиш тизими билан бирлашган ўқув материалларини узатиш тизими тушунилади.

Электрон таълим ресурслари электрон қурилмалардан фойдаланган ҳолда тақдим этиладиган ўқув материалларидан иборат ўқув воситасидир. Умумий ҳолда ЭТР га ўқув видеофилмлари ва овоз ёзувлари қиради, уларни кўриш ва тинглаш учун оддий магнитофон ёки CD-плеер етарли. ЭТР таълимда қўллаш учун айниқса замонавий қурилма бу смарт техникалар ва албатта компьютердир [4].

Замонавий ЭТР га талаблар Давлат таълим стандартларига мослик; таълим беришнинг замонавий шаклларига йўналтирилган, юқори даражадаги интерфаоллик ва мультимедик таъминланиши; ўқув фаолиятини ташкил эта олишга қулай; индивидуал ва гурӯпада ишлашни таъминлаши; ишончли материалларга асосланган; мос дарслик мазмунини тўлдирувчи ва қулай тарзда қўшимча маълумот бера олиш; техник платформага мослашиши; қулай интерфейс, навигация ва ранглар гаммасидан эга бўлишлик мақсадга мувофиқдир.

Педагог учун ЭТР функциялари:
рақамли объектларни намоиш қилиш;
виртуал лабораторияларни ва интерактив моделлардан фойдаланиш;
компьютерда тест ўтказиш;
қўшимча маълумотларни кооператив равишда олиш;
ўқувчиларнинг ижодий фаолиятини оширишдан иборат.

Ўқувчи учун ЭТР функциялари:
- дарсда индивидуал, илмий тадқиқот ва ижодий ишларни бажариш;
- уй вазибаларини бажаришда ёрдам;
- қизишни ошириш;
- автоматлашган назорат;
- билим олиш вақтининг ва темпининг ўқувчи томонидан танланиши;
- реферат, презентациялар тайёрлаш учун етарли даражадаги маълумотлардир.

ЭТР нинг асосий инновацион сифатлари
1. Таълим жараёнининг барча компонентларини қамраб олади.

- маълумот олиш;
- амалий машғулот;
- баҳолаш.
2. Интерактивлик. Оддий китобдан фойдаланиб бажарилган топшириқ ва виртуал борлиқдан фойдаланиб саёҳат қилишни амалга ошириш.

3. Аудиториядан ташқари таълим имкониятлари. Фақат аудитория бажариладиган машғулотларни хоҳлаган пайт ва хоҳлаган жойда бажариш.

Билимларни ўзлаштиришнинг муҳим шарти уни тушунишдир. Ижодкорлик қобилиятларини ривожлантиришда ЭТРдан фойдаланиш ўзига хос афзалликларга эга. У ўрганувчиларни мантикий фикрлашга, фанга илмий ва ижодий ёндошишга ўргатади, ўқувчилар учун ўқув мавзуларини янада асосли ва ишончли қилади, илмий дунёқарашни шаклланишида муҳим омил бўлиб хизмат қилади, билимларни мустақкам эгаллашга ёрдам беради, ҳис туйғуларга, эрқага таъсир этган ҳолда машаққатли ақлий фаолият натижасида фанга ва касбга нисбатан муҳаббат уйғотади. Шунга кўра, таъкидлашимиз мумкинки, ЭТРнинг дидактик имкониятлари бошқа ўқув воситаларига нисбатан, ўқувчиларнинг ижодий фаоллиги ва бу фаолиятнинг тўғри ташкил этилишида авзал ҳисобланади.

Мисол тариқасида бўлажак информатика ўқитувчилари дастурлаш тилларини билиши зарур. Дастурлаш тилларини бир дарс мобайнида бирданига тушуниш қийин жараёнларнинг бири. Бул қийинчиликларни бартараф этиш мақсадида бизлар тамонидан электрон ўқув қўлланмаси яратилди ва талабалар учун ёкин ёрдамчи ўқув қуроли бўлди.

Бугунги кунда энг замонавий дастурлаш тилларидан бири бу-Python dasturlash тилидур.

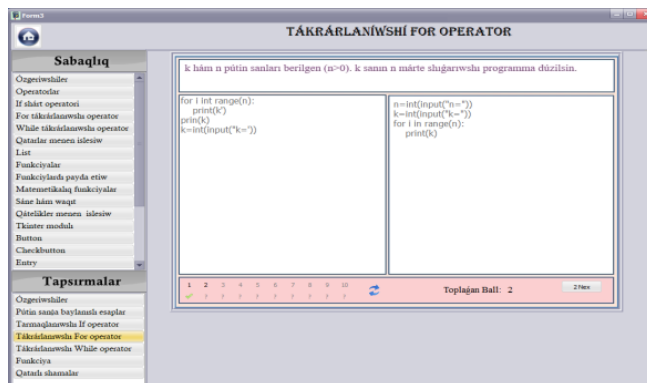
Информатикадан интерактив ўқув мажмуаларнинг самарадорлигига ва ундан фойдаланиб кизикарли дарс ўтилишига замин яратилади, бунда ўқувчилар мавзуларни мустақил ўрганиш малака ва қўникмаларини ўзлаштирадилар, амалий ва назарий масалаларни ечадилар.

Ўргатувчи, намоёйшли, билимни назорат қилувчи, ўқувчилар ёки талабалар билимини баҳоловчи компьютер технологияларини дарс жараёнига татбиқ қилиб, электрон таълим ресурсларни яратиш ва уларни махсус яратилган дастурий воситалар ёрдамида ўтиш ўқувчи ёшларнинг ижодкорлик қобилиятларини янада ривожланишига олиб келади.

Яратилган электрон қўлланма 6 бўлидан иборат. Шунинг 4 таси ўқув машғулотларига тегишли дидактик контентлардан иборат.

Мисоли, дастур тузишни ўрганувчи “Тапсырмалар” бўлими 2 ойнадан иборат. Биринчи ойнада dasturning kodlari tartibsiz holda joylashtirilgan bo’lib унда kodlarni киритиш orqali o’ng tarafga ketma-ket joylashtirib algoritm tuziladi. Foydalanuvchi берилган misolning algoritmini next tugmasini bosib ишга туширади, agar algoritm to’g’ri bo’lsa foydalanuvchiga 2 ball beriladi va keyingi misolga o’tadi, aks holda algoritm xato chiqsa 1 ball kamaytirib boradi va u misolning to’liq algoritmini tuzmaguncha keyingi misollar oynasi ochilmaydi va aktiv ko’rinishga ega bo’lmaydi.

Демак, талаба дастурни тўғри тузуш алгоритмини билмагунча дастур кейинги топшириқларга ўтмайди. Бу эса, электрон қўлланма интерактив тарзда талабалар билан мулоқат қилишини таъминлайди.

Бугунги кунда ЭТРларнинг қўйидаги турлари мавжуд:

Электрон дарсликлар (ўқув қўлланмалар, маъруза матнлари...)

Педагогик дастурий воситалар

Электрон маълумотнома

Компьютерли машқлар тўплами

Компьютерли лаборатория амалиёти (моделлар, тренажёрлар..)

Компьютерли тестлаш тизими

Бундай ЭТРлардан бугунги кунда таълим жараёнида таълим сифатини оширишда самарали фойдаланиб келинмоқда. ЭТР шакллариининг ҳар бирининг ўзининг мазмуни, мақсади ва фойдаланиш ўринлари мавжуд.

Шу боис, барча фанлардан ЭТР яратишга катта аҳамият берилмоқда. Сабаби биринчидан, ЭТРда ахборотлар замонавий усулда мультимедия ва анимация воситалари ёрдамида тўлақонли ёритилади.

Иккинчидан олинган билимларни интерактив усулда назорат қилиш имкони мавжуд.

Учинчидан, ўқув-услубий мажмуаларнинг бугунги ҳолати ўқувчига оғирлик қилади, бинобарин унинг ЭТРни дискларда олиб, ундан бошқа компьютерларда ҳам фойдаланиш имкони мавжуд [3].

Шу боис ҳам республикаимизда айни даврда ЭТР яратиш соҳасида аппарат шаклланимоқда. Бунда қўйидагилар асосий тушунчалар бўлиб ҳисобланади: ЭТР - булар давлат таълим стандарти асосида мутахассислик ва йўналишлар бўйича фанларнинг алоҳида муҳимроқ бўлимларига оид нашрлар, намунавий ва ишчи режа, шунингдек, машқлар ва масалалар тўплами, харита ва схемалар альбоми, тузилмаларга оид атласлар, хрестоматия, диплом лойиҳаси бўйича кўрсатмалар, маълумотнома, энциклопедия, тренажёр кабилардир.

Шундай қилиб, ЭТР:

- ўқув дастурига мос келиши ва ўқув - услубий нашрларга қўйилган талабларга жавоб бериши керак;

- ўрганилаётган курс (ёки унинг қисми)нинг мазмунини очиб бериши, ўқув - услубий мақсадга эришиш учун етарли ҳажмга эга бўлиши лозим;

- ўқув-услубий мақсадларга эришишга хизмат қилувчи иллюстратив элементларни ўз ичига олиши, яъни унда компьютернинг мультимедияли имкониятларидан мумкин қадар максимал даражада фойдаланиш зарур.

Ўқув-таълим жараёнида қўлланиладиган ЭТР талабанинг қизиқишини қиска вақт ичида ўқув материалларини имкон қадар мустақил ўзлаштиришини ва ўқувчининг мантикий фикрлаш ва эслаб қолиш каби салоҳиятли имкониятларидан фойдаланишини таъминлаши лозим.

Адабиётлар

1. O'zbekiston respublikasining «Ta'lim to'g'risi»da qonuni, Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 24.09.2020-y., 03/20/637/1313-son

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги «2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тарақиёт стратегияси тўғрисида»ги ПФ-60-сонли Фармони.

3. Алламбергенова М. «Информатика ва ахборот технологиялари фанини» ўрганишда интерактив ўқув мажмуадан фойдаланиш. // Таълим муаммолари. 2013. №2.

4. Рўзимуродов О.Н., Ҳамдамов Р.Ҳ. Электрон ўқув нашрларни яратишда уларнинг мослашувчанлигини ошириш. «Фан ва таълимда ахборот-коммуникация технологиялари» Республика илмий-техник конференциясининг материаллари.

РЕЗЮМЕ. Ушбу мақолада бугунги кунда электрон таълим ресурсларини яратиш ҳамда унинг дидактик аҳамияти ҳақида сўз юритилади.

РЕЗЮМЕ. В данной статье рассматривается создание электронных учебных ресурсов и его дидактическое значение на сегодняшний день.

SUMMARY. This article discusses the creation of electronic learning resources and its didactic significance today.

**INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA O'QUVCHILARNING
O'QISH-BILISH FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISH**

M.R. Annayeva – o'qituvchi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch so'zlar: integratsion ta'lim, pedagogik texnologiya, kompetensiya, sintez, fanlararo loyihalar, "O'quvchi-jamoat ishlari" loyihasi, "Reflektiv jurnallar yoki portfel" loyihasi.

Ключевые слова: интегративное образование, педагогическая технология, компетентность, синтез, междисциплинарные проекты, проект «Студент-связь с общественностью», проект «Рефлексивные журналы или портфолио».

Key words: integrative education, pedagogical technology, competence, synthesis, interdisciplinary projects, "Student-public affairs" project, "Reflective journals or portfolio" project.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarga bilim berishda, kasbiy tajribalardan kelib chiqib, turli fan sohalari o'rtasida aloqa o'rnatishlari uchun integratsiyalashgan ta'lim usullaridan foydalaniladi [4:3]. Bu ta'lim shakli o'quvchilarga bilim, ko'nikma, malaka jihatidan muvaffaqiyat qozonish imkoniyatini beradi, shuning uchun dunyoning eng rivojlangan Yaponiya, Finlandiya kabi mamlakatlarida integrativ yondashuv asosida o'qitish usullaridan keng foydalanib keladi.

Integrativ usullarda o'qitish masalalariga to'xtalishdan oldin bu istilah anglatgan ma'noga to'xtalib o'tmoqchimiz: integrativ ta'lim asosida o'qitish – o'quvchilarning ong-tasavvurida bizni o'rab turgan dunyo haqida yanada to'liq va atroflicha keng tasavvur qilish imkoniyatini yaratishdan iborat bo'lib, bolalar o'z bilimlarini amaliyotda qo'llay olish, bilimlarning tub mohiyatini keng ochib berish, olamni bir butunlikda, bir-biriga bog'liq holda tasavvur qilish imkoniyatlariga ega bo'ladi.

Integratsion yondashuv har bir mamlakat ta'lim tizimining milliy xususiyatidan kelib chiqqan holda ishlab chiqilsa, maqsadga muvofiq bo'ladi. Hozirgi kunda mamlakatimizning zamonaviy ta'lim tizimida tub o'zgarishlar qatorida ta'lim tizimini hayotiy jarayonga integratsiyalash masalasi birinchi o'ringa chiqib bormoqda. Bu tizimni amaliyotga joriy qilishdan avval pedagog-xodimlarni quyidagi jarayonlarga tayyorlash kerak:

“...Birinchi bosqich: yangi g'oyaning paydo bo'lishi yoki yangilikning yuzaga kelishi bosqichi: uni shartli ravishda fundamental va amaliy-ilmiy tekshirishlar (yoki birdan paydo bo'ladigan) natijalaridan kelib chiqadigan yangilik bosqichi deb ataydilar.

Ikkinchi bosqich: kashf etish bosqichi: ya'ni moddiy yoki ma'naviy namuna ko'rinishidagi yangilik yaratish.

Uchinchi bosqich: yaratilgan yangilikning amalga qo'llanishi uni qo'shimcha ishlab mukammallashtirish orqali amalga oshiriladi. Bu bosqich yangilik kiritish orqali yuqori samaradorlikga erishish bilan yakunlanadi.

To'rtinchi bosqich: faqatgina yangilikni qabul qilish sharti bilan amalga oshirish.

Beshinchi bosqich: yangilikning tarqalishi, uning yangi sohalarga keng tatbiq etishni amalga oshirish.

Oldinchi bosqich: yangilikning biror sohada hukmron bo'lishi, bunda, xususan, yangilik o'z yangiligini yo'qotib, yangilik sifatida mavjud bo'lmay qoladi.

Yettinchi bosqich: yangilik qo'llanilishining doirasi qisqarib, uning yangi mahsuldorligi bilan almashadi...” [5:60].

Yuqoridagi bosqichlarni tashkil qilish va amaliyotga tatbiq qilishda jahon tajribasini o'rganish va uni milliy ta'limga joriy qilish bilan birga o'qituvchi tajribasi, sinf auditoriyasi muhiti, o'quvchi va o'qituvchilar hamkorlikni qay darajada tashkil qilinganligi ham muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga integratsion ta'lim tushunchalarni real jahon tajribasi bilan bog'lashni ham o'z ichiga oladi. Bu o'quvchilarni muloqot va tanqidiy fikrlash kabi yumshoq ko'nikmalarga ega bo'lishga undaydi, ular keyinchalik turli masalalar yoki hayotiy jarayonlarga bog'lash mumkin. Bu jihatdan asosiy maqsad shundan iboratki, o'quvchilar o'z bilimlarini egallab, turli fanlar bo'yicha mazmunli aloqalar o'rnatadigan va murakkab vaziyatlarda o'z malakalarini qo'llay oladigan tanqidiy fikrlovchilarga aylanadi. Bu jarayonni amaliyotga joriy qilishda pedagog-xodim innovatsion faoliyatni tashkil etish va dars jarayonini quyidagi bosqichda amalga oshirish maqsadga muvofiqdir:

“...Birinchi bosqich: tayyor metodik tavsiyanomalar aniqlab ko'chiriladi.

Ikkinchi bosqich: mavjud tizimga ayrim yangi moslama (modifikatsiya)lar, metodlar kiritiladi.

Uchinchi bosqich: yangi g'oyani amalga oshirish mazmuni, metodlari va shakli to'la ishlab chiqiladi.

To'rtinchi bosqich: o'qituvchi o'qitish va tarbiyalashning o'z konsepsiyasini va metodikasini ishlab chiqadi...”[5:56].

Bu jarayonlarni tashkil qilishda pedagogdan ta'lim-tarbiya sohasida nazariy bilimlarni muvofiqlashtiruvchi; obyektivlik, mavzuning dars jarayoniga mosligi, ilmiy nazariyasi amaliy jarayon bilan bog'langanligi, ilmiy nazariyaning hayotiy jarayonga zid kelmasligi asosiy qoidalardan biridir.

Ayniqsa, bu jarayonda ona tili darslarida o'quvchilarning o'qish-bilish faolligini rivojlantirishda asosiy chora-tadbirlarda integrativ yondashuv usullari birlamchi o'rinda turadi. Pedagog nazariy qoidalarni amaliyot bilan bog'lashda quyidagi talablarga e'tibor berishi kerak:

1. Kompetensiyalarga muvofiq o'quvchilarga ta'lim berish. O'quvchilarni yangi texnologiyalar, ma'lumotlar va zamonaviy kelajak kasblarga yo'naltirish asosida dars berish. Misol uchun, “Ona tili” darslarida zamonaviy aqli mashinalar, “IT va logistika”ga oid bo'lgan materiallarni berish orqali ularda bu sohaga qiziqish uyg'otish;

2. Amaliy tajriba va laboratoriya ishlari orqali o'qitish. Bunda fanga oid bo'lgan materiallarni amaliy tajriba orqali o'qitish [1:3]. Masalan: “Ona tili va o'qish savodxonligi”